

павлодар мемлекеттік педагогикалық институты
2017 жыл

Тақырыбы: Баланың жас кезеңдері. Баланың қалыпты
психофизикалық дамуы.

Педиатрияның мақсаты- дені сау бала өсіру болса, медагогтың мақсаты оны оқыту, әрі тәрбиелеу.

Бала ағзасында өтіп жатқан заңды өзгерістерге байланысты онтогенездің 2 түрін ажыратылады: құрсақтық және құрсақтан тыс даму.

Н.П.Гундобин классификациясы

А. Құрсақтық кезең

- 1.эмбриондық даму фазасы (0 ден 3 айға дейін)
- 2.плаценттік даму фазасы(3 айдан туғанға дейін)

Б. Құрсақтан тыс кезең

1. нәрестелік кезең (0 ден 28 күнге дейін)
2. еметін жас кезең (28 күннен 12 айға дейін)
3. ерте мектепке дейінгі кезең (1 жастан 3 жасқа дейін)
4. мектепке дейінгі кезең (3 жастан 7 жасқа дейін)
5. кіші мектептік кезең (7 жастан 11 жасқа дейін)
6. Ересек мектептік кезең (11 жастан 20 жасқа дейін)

Балалардың ай сайынғы даму көрсеткіштері:

- **1 ай.** Ашық түсті заттарға көзін тоқтатаып қарайды, жымия бастайды. Физикалық дамуы. Айдың соңында дене салмағы орташа 600 г; бой ұзындығы — 3 см ұзарады, бас айналымы — 1-1,5 см
- Қозғалысы шұғыл, бір — бірімен байланыспаған. Туа пайда болған рефлекстері жақсы жетілген. Вертикальды қалыпта бірнеше секунд басын ұстайды. Қол жетімді заттарды оқыс және рефлекторлы түрде ұстайды

- **2 ай.** Ояу кезінде тыныш жатады, ілулі ойыншықтарды қызықтайды. Ересек адамдар сөйлегенде ұзақ жымияды, басын жақсы көтереді. Физикалық дамуы. Айдың соңында дене салмағы орташа 800 г, бой ұзындығы — 3 см ұзарады, бас айналымы — 1,5 см

- **Нәресте өмірінің үшінші айы.**
- Тамақтануы. Қажетті — ана сүті. 6 рет емізу әр бір 3,5 сағат сайын 130 — 150 мл.
- **Жиі байқалатын жағдайлар:**
  1. Тамақтануы жиі және түнгі уақыттарда. Алғашқы айларда омыраумен емізу кезінде балада ритм өздігінен қалыптасатындықтан шектеудің қажеті жоқ, ал егер жасанды тамақтандыру болса, уақыты бойынша тек 20-30 минутқа ғана ауытқуға болады.
  2. Ішектік колика жиі мазалайды. Профилактика және көмек: тамақтану алдында ішімен жатқызу, нәресте ішін сағат тілі бойынша сипау және ішіне жылы қоюға болады (жылытылған жаялық), балаларға арналған арнайы фенхелмен шөптер беру; қалпы — тамақтан соң адамның қолында вертикальды түрде.
- Нәресте өзінің қолдарымен ойнайды және көз тоқтатып саусақтарына қарайды. Басын 1 минуттай жоғары және қалыпты ұстайды (45 градуста), оңға және солға бұрады.

- **Нәресте өмірінің төртінші айы**
- **Физикалық дамуы.** Орташа дене салмағын қосуы — 750 г, бойының өсуі — 2,5 см. Осы айдан бастап дене массасын әр кезең сайын қосуы 50 г азаяды.
- **Психомоторлы дамуы.** Анасын көрсе қуанады, басын оңға және солға дыбыс шыққан жаққа бұрады. Ересек адамның еркелетіп шақыруына күледі, қолын көтереді. Қозғалған затқа тікелей қарайды. Ішімен жатып басын 45-90 градусқа көтереді.

- **Нәресте өмірінің бесінші айы**
- **Физикалық дамуы.** Орташа дене салмағын қосуы — 700 г, бойының өсуі — 2 см.
- **Психомоторлы дамуы.** Ересек адамның қолындағы ойыншықты алып ұстайды, өздігінен арқасынан ішіне қарай аунайды, қолтығынан ұстап тұрғызса тік тұрады, қасықтан жартылай сұйық тамақты жейді. Арқасымен жатып, қолымен тізесін ұстайды аяқтарының бақайларымен ойнайды.

- **Нәресте өмірінің алтыншы айы**
- **Физикалық дамуы.** Орташа дене салмағын қосуы — 650 г, бойының өсуі — 2 см. Иық ені, бой ұзындығының $\frac{1}{4}$ құрайды. Кеуде торының айналымы бас айналымынан үлкен.
- **Психомоторлы дамуы.** Арқасымен жатып басын жоғары көтереді, алғашқы буындарды айтады. Басын 90 градусқа бұрады. Егер баланы арқасына жатқызсаңыз бір жақ қырына бұрылады.

- **Нәресте өмірінің жетінші айы.**
- Физикалық дамуы. Орташа дене салмағын қосуы — 600 г, бойының өсуі — 2 см.
- Психомоторлы дамуы. Ойыншықтарымен ұзақ ойнайды оларды лақтырады. Ақырындап еңбектей бастайды. Қол қозғалысы анық.
- Тамақтануы. Әр бір 4 сағат сайын 5 рет тамақтану. Екіншілік қосымша тамақтандыруға болады, мысалы ботқа (таңғы екіншілік тамақтану).

- **Нәресте өмірінің сегізінші айы.**
- **Физикалық дамуы.** Орташа дене салмағын қосуы — 550 г, бойының өсуі — 2 см.
- **Психомоторлы дамуы.** Өздігінен отырып, тұрады. Ересек адам ұстап тұрған кеседен ішеді.
- **Өте жақсы еңбектейді.** Жатқан қалпынан өздігінен отырады және демеусіз отырады. Белгілі заттан ұстап тұрып өздігінен екі аяққа тұрады

- **Нәресте өмірінің тоғызыншы айы**
- Физикалық дамуы. Орташа дене салмағын қосуы — 500 г, бойының өсуі — 1,5 см.
- Психомоторлы дамуы. «Қайда?» сұрағына таныс заттарын көрсетеді. Өз атын біледі. Үлкен кісіге еліктеп, буындарды қайталайды. Тез еңбектейді, үйдің ішінде саяхаттайды.
- **Нәресте өмірінің оныншы айы**
- Физикалық дамуы. Орташа дене салмағын қосуы — 450 г, бойының өсуі — 1,5 см.
- Психомоторлы дамуы. Ересек адам бұйрығын дұрыс орындайды: қорапты ашып жабады, ыдыстарды бірінің ішіне бірін дұрыс салады. Көзімен көрген әр бір затқа талпынады.

- **Нәресте өмірінің он бірінші айы**
- **Физикалық дамуы.** Орташа дене салмағын қосуы — 400 г, бойының өсуі — 1,5 см.
- **Психомоторлы дамуы.** Өздігінен тұрады, бірінші қадамдарын жасайды. Бұйрық бойынша ойыншықтарын дұрыс табады. Алғашқы сөздерін айтады: «бер», «ма», «ав», «ба».
- **Еңбектеуі толықтай.** Горизонтальды қалыптан вертикальды қалыпқа оңай ауысады. Еңбектеп келіп отыра алады. Өздігінен тұрады (белгілі заттың көмегімен)

- **Нәресте өмірінің он екінші айы**
- **Физикалық дамуы.** Туғаннан бастап бір жасқа дейінгі бала салмағы 3 есеге өседі, жалпы бойын қосуы — 25 см,
- **Психомоторлы дамуы.** Сурет бойынша жақындарын таниды. Нақты — «алып кел», «тап», «бер» бұйрықтарын орындайды. Ересек адам артынан жаңа буындарды қайталайды. «Болмайды» сөзін біледі. Отырады, еңкейіп әртүрлі заттарды алады, тоқтауға үйренед

Нәрестелердегі рефлексстер

- **Қорғану рефлексі** - баланы етпетінен жатқызғанда басын жанына бұрып алады, 2-3 айға дейін сақталады.
- **Еңбектеу рефлексі**- баланы етпетінен жатқызады. (басы мен іші бір сызықтың бойында болуы керек) Табанына алақан тигізіп басқанда бала алға ұмтылып, қолдарымен қимылдай бастайды, 4 айға дейін сақталады.
- **Ұстау рефлексі** - саусақтарды баланың алақанына салып, басқанда ұстау қимылы пайда болады. Кейде осылай баланы жерден көтеріп алуға болады. Бұл бейнелісті табанда да анықтауға (II-III башпайлардың түбінен басса башпайлары табанына қарай иіледі) болады. 2-4 айларда жойылып кетеді.

- **Галант бейнелісі немесе рефлексі** - қырынан жатқан баланың омыртқа маңы сызығы бойымен, мойнынан құйрығына қарай үлкен және сұқ саусақтармен сызып жүргізгенде, тітіркену қапталына қарай доға **тәрізденіп** майысады. 4 айында жойылады.
- **Симметриялық мойын тонус рефлексі** - жаңа туылған баланың басын игенде аяқ-қолының, әсіресе қолдарының, бүгілгені байқалады. Басын кейін жазғанда аяқ- қолдарының жазғыш бұлшық еттерінің тонусы артады
- **Мойындық және тұлғалық жәй қалыптастыру рефлекстері**- басын бұрған жаққа тұлғасы да бұрылады. Мойындық және тұлғалық тізбектік қалыптастыру бейнелістері 6-7 айда қалыптасады

Апгар шкаласы

- Нәресте туа салысымен жүрек соғысын санау. Нәрестенің ЖСЖ минутына 100 реттен жоғары болса — 2 балл, 100 реттен төмен — 1 балл және жоқ болса — 0 балл
- Тыныс алу жиілігін санау. Тыныс алу жиілігі 40–50-ден жоғары болса минутына (айғайы қатты) — 2 балл, 40-ден төмен — 1 балл, тыныс алу жоқ — 0 балл.
- Рефлекторлы қозғыштықты тексеріп бағалау. Қимылы белсенді, айғайы қатты- 2 балл, қимылдар, нәрестенің бетінде наразылық белгісі- 1 балл, реакция жоқ- 0 балл.
- Терісін бағалау. Терісі қызғылт түсті- 2 балл, акроцианоз- 1 балл, терісінің айқын боздығы — 0 балл.
- Бұлшық ет тонусын бағалау. Нәрестенің қимылы белсенді- 2 балл, аяқ колдарының аздағап бүгілуі — 1 балл, қимылы жоқ- 0 балл Туа салысымен 1 минут ішінде нәрестенің жағдайын жалпы балл санымен бағалау. Туған соң 5 минуттан кейін нәрестенің жағдайын жалпы балл санымен бағалау.